

СЕКАВАЊЕ ЗА ЛЕГЕНДАРНИОТ КОМАНДАНТ "ОВЧАРОТ"

Со Наум Веслиевски-Овчарот се запознав во селото Прекопана, Костурско, Егејска Македонија и тоа во одредот "Даме Груев". Беше тоа во Мај 1943 година.

По формирањето на новиот битолски партизански одред "Гоце Делчев" во мај 1943 година, одредот "Даме Груев" доби задача да оди во наша Преспа, а одредот "Гоце Делчев" да остане во Леринско-костурско, Егејска Македонија и тука води партизански борбени дејства.

Кога се запознавме со другарот Овчарот, во овој одред и во покретот за доаѓање во наша Преспа, ние заедно со него се повеќе се зближивме и се повеќе другарувавме, така што за кратко време многу убаво се познававме и се однесувавме и двајцата како да се познаваме со години. Ова познатство дојде како нешто нормално-природно, затоа што јас бев распореден во неговиот вод, каде тој беше командир, а јас бев политички делегат на една негова десетина. И кога логорувавме со баравме да заедно спиеме и во тие моменти ние си раскажувавме секој за себе. Истото го правевме и кога бевме во движење, се разбира кога дозволуваа времето, местото и условите. Ова го кажувам заради тоа што секој пат и во секој покрет не можеше да се зборува.

Покасно, кога имавме цигари, па дури и отповеќе, а тие беа пленети од бугарската војска, иако не бевме пушачи, двајцата носевме по една кутија од 100 цигари и решивме да се научиме да пушиме. Така, ќе најдеме време, било тоа во покрет, за време на одморите или кога бевме во логор или во некое село, ќе се баравме еден со друг и кога ќе се најдеме ќе запалевме по една цигара и се однесувавме како да сме стари пушачи, а сепак небевме такви, затоа што чаdot од цигарата уште не го влечевме во устата, ами само така ја чадевме цигарата, а подоцна се разбира потполно го освоивме пушењето.

За сите овие разговори што ги водевме со Овчарот немаше тема која не беше зафатена: од нашата социјална и класна положба во Стара Југославија, за улогата на нашата Комунистичка Партија, како сме организирани, кој не организира, окупацијата и воопшто за втората светска војна и др. Така што низ овие разговори ние потполно се запознавме, та сега низ другарувањето си ги познававме карактерите, слабите страни и др. Ова наш другарување, непосредно и многу блиско, траеше од Мај 1943 год. до август 1944 год. кога обврските на нас принудија да се разделиме. Но сепак ние се баравме и се најдувавме и подоцна, дури и по ослободувањето, па и кога се разбодихме кога јас го посетував во Скопје, во неговиот стан.

За цело ова време ние бевме заедно, како што реков, во одредот "Даме Груев" во Првиот баталјон на Македонија "Мирче Ацев", во првата Македонско-Косовска бригада, во Групата баталјони што водеа на Кумановски терен и во Третата македонска ударна бригада. Учествувавме во сите борби и акции што ги водеа овие единици.

Овчарот многу брзо и многу успешно се развиваше во воено политички-раководител. Тој од единица во единица добиваше се поголеми воени и политички задачи и веќе со своето успешно извршување на овие задачи им стана љубимец на сите борци и раководители, како и на органи и форуми на нашата Партија. Главниот штаб на Н.О.В. на Македонија, зонските штабови и штабовите на првата Македонско-Косовска бригада и посебно на штабот на Третата ударна бригада. Еве во кратко како тој се развиваше во воено-политички раководител. Од командир на вод во одредот "Даме Груев", тој станува негов командант, односно го замени дотогашниот командант Горе-Велковски-Коста.

Со формирањето на Првиот баталјон "Мирче Ацев" во Македонија како регуларна воена единица, тој станува негов командант. Со формирањето на Првата Македонско-косовска бригада, Овчарот станува командант на еден од нејзините баталјони, сега под името "Стив Наумов". И во Третата бригада го задржува командувањето со овој баталјон. После Третата бригада оди за командант на втората бригада, а нешто покасно за командант на X-та дивизија. Морам овде да нагласам дека на Баталјонот "Стив Наумов", со кој командуваше Овчарот, името "Стив Наумов" му беше званичното име и така се водеше во Третата бригада, меѓутоа, на Кумановски, Врашки, Црноотравски, па и на други терени каде оперираше Третата бригада, овој баталјон повеќе беше познат како Овчаров баталјон, а ние борците како Овчаровци. Ова заради големата популарност што ја уживаа Овчарот и неговите борци-Овчаровци.

Многу борци, па и борците од нашиот Баталјон веруваме дека не му го знаеа името и презимето на Овчарот. Дури и раководството на Третата бригада, освен ако ги имаше во некој список командантот или комесарот на Бригадата. Ова затоа што се употребуваше само надимакот "Овчарот". Многу добро се сеќавам, во Третата бригада Командантот "Тичо", кога ќе му потребаше Овчарот, тој никој пат не употреби друг израз освен Овчарот. На пример да рече командантот на Баталјонот "Стив Наумов" или по име "Наум". Вака беше од одредот "Даме Груев", па се до неговата смрт, и кога командувавме со Втората бригада и подоцна со X-та дивизија, пак беше тој истиот Овчарот.

Еве уште еден очигледен пример: Раководството на другата оперативна зона кога го формираше Штсбот на новоформиранiot баталјон "Мирче Ацев", за командант го назначува Науме Василев Овчарот, а се читаше пред стројот на борците само надимакот "Овчарот" и од Василев до правото презиме "Веслиевски" го исправуваат дури после ослободувањето и тоа Универзитетот "Кирил и Методиј" во своите научни и историски документи иако комесар на Втората оперативна зона беше Јосиф Јосифовски-Свештарот или Горч Свештарот, кој е заедно со Овчарот од формирањето на Одредот "Даме Груев".

Овде би додал едно мало бјаснување за Десетата дивизија. Имено на оваа Дивизија правото име и Десета стрелачка брдска дивизија. Ова иста дивизија порано се викаше "Трета црногорска ударна дивизија, со која порано командуваше легендарниот командант и народен херој Сава Ковачевич. Дад некој намерно водел сметка оваа дивизија да оди од легенда во легенда или тоа се случи случајно, мене не ми е познато и го оставам ова да го коментираат другари на кои им е познато, затоа што ова не е без значај. Мене ми се чини, тоа е само мое мислење оваа легендарна дивизија на чело со легендарниот командант Сава Ковачевич заслужуваше да има достојна замена за легендарниот Сава Ковачевич и тоа права замена во лицето на Наум Веслиевски-Овчарот.

За тоа колку беше во народот популарен, ќе спомена само малку. Ми се случуваше и мене, а и на други борци, кога ќе дојдевме во некое село и ќе се слушнеше дека сме Овчаровци, во селото не ретко и од самите селани се обраќаа со ~~кви~~ прашања, "кој е Овчарот", а од кога ќе го покажевме, тие ќе поставеа и други прашања на пример: дали е од село или дали вистински бил овчар? Ние секако ќе им потврдевме дека е вистина дека е селанец и бил овчар. По овие информации, ни беше обично сегде селаните да одат во близина на Овчарот и од сите страни да го посматраат. За многу селани ~~не~~ беше многу јасно тоа од селанец ~~двухтиски~~ и овчар да станал толку голем и на далку познат командант. Треба овде да споменат и за тоа дека популарноста на Овчарот и Овчаровците беше исто така голема и кај непријателот, односно кај бугарскиот окупатор, посебно на терените Кумановско, Врањско, Црногорско и др. Добро го помнеа и германските и италијанските окупатори, како и нивните слуги: балистите и контрачетниците.

Бугарските окупаторски војски посебно имаа зошто да го паметаат и споменуваат Овчарот и Овчаровците. Тој им зададе голем удар на Петрова Гора, истовац-елезничката станица во пробивот на Црноек, Страцин и др. Зајдно со другите единици на овој терен, наши, српски, косовски и бугарски одр Овчаровци на парампарче ја разбија Мајската и последна офанзива на бугарскиот окупатор. Многу брзо го вртеа грбот бугарските окупаторски војски а научеа дека е тука Овчарот со неговите борци. Тој внесуваше

страв и паника во нивните редови.

Во борбите на Петрова Гора, каде заробивме голем број непријателски војници и офицери, неколку мина од заробените офицери побараа да го видат Овчарот. Ова и мене ми се случи: јас го видев еден бугарски офицер кој што беше и сите изгледи благајник на некоја од единиците што потполно ги разбиравме и нормално на овој офицер од кога беше разоружан, му ги зедевме парите, кои ги носеше на рамо во една кожна торба и на една почивка тој ме праша за Овчарот, на бугарски јазик: "кој е този Овчарот" што на наше значи-кој е тоа Овчарот. Ова прашање мене многу не ме изненади и на драга волја му го покажав Овчарот, а тој стана, се поднамести така да поубаво го види. Јас ^вода негово прашање и љубопитство го искористив за да го прашам од каде нему му е познато името на нашиот командант Овчарот. Бугаринот ми рече дека логорувале во некое село, го спомна и името на селото каде за прв пат го слушнал името на Овчарот од нивни "доушник" или "шпион-бугарски", односно од нивни соработник. Но кога ми рече и нагласи за "прв пат", јас исто така љубопитно го прашав-дали само тогаш слушнал за него, тој одмава со раката и рече: а тоа беше првија пат што ми раскажаше нашија доушник, а понататок слушам и од наши офицери и војници".

И другарот Темпо (Светозар Вукманович) член на Врховниот штаб на НОВ на Југославија, имаше многу добро мислење и добра оценка за способностите на Овчарот и неговите борци. Се сеќавам за мислењето што го изрази Темпо во септември 1943 година на еден состанок што се одржа во касарната во Кичево кое тогаш што туку беше ослободено. Овој состанок го држеше Темпо, а на него беа присутни баталјонското и четните раководства на Баталјонот "Мирче Ацев". Од кога во уводното излагање другарот Темпо рече дека во Македонија почна да продира српска реакција, четници на Дража Михајлович, преку неговиот застапник за Македонија Војотрбиќ, нагласи дека оваа реакција сака да создаде свои бази во реонот на Поречје, ~~во~~ околу Македонски Брод. Темпо продолжи со тоа што рече дека и е доста на Македонија и оваа реакција што сега ја има, мислејќи на Германци, Бугари, Баллисти, Контрачетници и сл. и дека не треба да дозволиме да се развие и овој непријател. Затоа тој ја објасни задачата на нашиот Баталјон, нагласувајќи дека ние ќе одиме на теренот. Поречје и таму од корен ќе ги искорниме и уништиме сите услови за ширење на оваа српска реакција. Тогаш му се обрати на Овчарот со зборовите: "дали разумееш Овчару у чему е срж овој задаток?" додаде: "ја вас две ^{ПОЗНАЈЕМ} ~~задачи~~, ви сте искусни и опробани борци и овај задаток извршете ^{НАДЕТЕ} сасвим успешно". Темпо заврши со зборовите: "ако је све јасно и ако смо се разумели, онда напред Овчаровци"!

Другарот Темпо подоцна уште поубаво го запозна Овчарот и неговите борци. Темпо беше со Главниот штаб и со Групата баталјони што одеа на Кумановски терен, за таму да се формираат нови наши единици. Овчарот тогаш командуваше со Баталјонот "Стив Наумов". Овој покрет се вршеше во февруари 1944 год. и траеше 25-26 дена без прекин. Сите тие денови беа исполнети со борби со бугарскиот окупатор и контрачетнички групи. Та година беше позната по јака зима и сите дена се водеше дењз борба, а ноќе се вршеше покрет, ама немаше ни еден ден да биди исклучок, да не се води борба. Главниот терет на овие борби го поднесе нашиот баталјон, за кое другарот Темпо повеќе пати не пофалуваше, зашто беше очевидец и го ценеше нашиот успех, како и придонесот на Овчарот во сите тие борби. Темпо често за нашата издржливост и храброст велеше: "ово је нешто над човечанско, ово нико не може да сломи, то су хероји".

Каква беше таа година зимата која ние ја оценивме за голема, лута и студена, зборува и овој пример: негде околу Крива Паланка ние моравме да ја поминеме, разиме, Крива Река. Ова го правевме за да ги избегнеме редица чести заседи што ни ги поставуваше бугарската окупациона војска. Ноќта кога моравме да ја газиме реката, која тогаш имаше многу вода, кога ја прегазивме и излеговме на друга страна, набрзо почнаа да ни се замрзнуваат панталоните до таму, до каде беа во водата.

Сакам овде да изнесам една случка што ни се случи мене и на другарот Атанас Ристевски "Пилото", пак врзана со Овчарот, но сега проблемот гледан од друг агол. Како што изнесов јас ги носев заробените пари од една бугарска ^{ЕФТИНАТА} кој обично им се предаваа на штабовите на бригадите, а некој пат и на штабовите на баталјоните. Во овој временски интервал ние дојдовме во едно село, за кое не можам да се сетам дали беше на Кумановски или на Врашки терен. Во селото имаше продавница каде се продаваа разни стоки и јас и другарот Танас влеговме да ја разгледаме. Другарот Танас догледа да на еден рафт каде имаше наредено и усни армоникки. Тој дофати една и почна да свира. Ја проба армониката и го праша продавачот колку чини. Кога продавачот му ја кажа цената, Танас се зачуди на ефтината цена. Танас се разбираше од усни армоникки и знаеше добро да свира. Така зачуден, ми се обраќа мене и ми кажува дека армониката е многу ефтина и да имавме пари ќе ја купуваме. Јас, не размислувајќи многу, му реков дека имаме пари, Секако дека рачунав на заробените пари што уште беа кај мен и двајцата решивме да ја купиме армониката и така направивме. Веднаш почнавме да кроиме и го замислуваме првиот концерт. Штом дојдовме кај чета почнавме да свириме, играме и пееме. Настана убава веселба, но подгсторки за покрет ни ја расипаа оваа веселба.

Не ни беше првпат да се здобиеме со музички инструмент. Ние имавме заробено и големи армоники, гитари, виолини и сл. Меѓутоа, тие беа незгодни за носење и заради тоа, штом ќе ги заробевме ќе ни ги дадевме на така наречениот "Агитпроп" кој што беше често пати со нас во покрет, а оваа усна армоника беше мала и сегде лесно се носеше, така што гитарот Танас не се делеше од неа: ја чуваше исто така како што го чуваше и оружјето. Со оваа армоника ние секој пат, дури и во најкритични моменти создававме ведро и весело расположение кај борците, а секако дека ова влијаеше и на моралот кај нив, односно кај сите нас.

За ова купување на армониката почна повеќе да се озборува и дури и да се оценува како недисциплина, а на оваа оценка се надоврзува дури дека ова било анархија и сл. Потоа дека се знае кај нас кој дава одобрение за купување и кој може да купува, а не секој како ќе стигне. Вакви дискусии почнаа се повеќе да се слушаат. Ние вистина знаеме каква е процедурата за вакви купувања, но сумата беше сосема мала, а немаше и време да се прашува, зошто се спремавме за покрет. Кога ги слушнавме овие и вакви реакции, јас отидов кај Овчарот и го прашав, така загајлетисан, со зборовите: Овчар што е сета оваа работа, додадов да армониката не е наша своина, ами е инвентар на Батаљонот и дека со неа се користи цел батаљон. Овчарот забележал дека има кај мене појава на загриженост и по неколку секунди кутење тој проговори велејки: "одете и уживајте и гледајте да има што повеќе музика, песни, ора и воопшто веселба во нашата средина. Тој на- таму рече дека некои имале забелешка за ова купување, но не за тоа дека вие со тоа лошо сторивте што купивте армоника, туку од принцип. Оваа и вакви појави да не земаат замав, од заробени пари да се купуваат на кој како ќе му текне. Тука Овчарот ја расветли работата и рече: "Јас му реков каков ќе ми биде тој комесар на чета ако нема право сам да одлучи за 10-сет скапани левови што е важно купувачката не е само за нивна корист, как што гледате со ова армоника сите игrame и пееме".

Овчарот добро знаеше дека јас и Танас сме многу активни во културно-проветниот живот на Батаљонот и во оваа прилика ми рече: "Камо среќа да има повеќе вакви иницијативи". Од разговорот што го водевме очигледно беше дека тој за овој случај негде се расправаше, но не каде каде. Мој заклучок тогаш беше дека тој се расправаше со некој раководител од штабовите, а не во некој од форумите.

Од сето ова може да се види, а и од редица други вакви и сл. примери дека ние борците и тоа во големо мнозинство, за секоја работа или проблем веднаш одевме кај Овчарот, ако знаевме дека проблемот не е во негова надлежност, туку е на комесарот или неговиот заменик. Меѓутоа, Овчарот ни беше најомилениот борец, Командант, човек, другар во нашата средина па и пошироко. Тој беше многу поврзан со борците, беше пристапен, го познаваше секој борец а и сите борци добро го познаваа него.

Јас не сум во состојба да го опишам Овчарот, односно неговите квалитети, било човечки, друштвени или други, или просто речено неговиот лик. Ова од прости причини што немам такви професионални способности, но доволно ќе биде за овде, ако речам дека Овчарот на борците ни беше како мајка, татко, брат, другар и сл.: ние сите многу учевме од него, а тој исто така од нас. Тој не беше крут, можеше да прифати совети или поуки од секој, не ги гледаше работите од некоја трула или вообразена висина. Напротив, тој беше хити тука со нас, живееше така, како што живеевме сите ние борците. Тој не се затвораше во штабовите или околу ними. Должноста во штабовите ќе ја обавеше и тоа сосема дисциплинирано и совесно, но целокупниот живот му беше во нашата средина, со нас. Затоа не ќе биде не скромно, ако кажам дека Овчарот беше најсаканиот и најценета личност во нашите одреди, баталјони и бригади. Од погоре наведеното може да се види дека тој беше една величина и легенда за нас борците, кај нашиот народ, па дури таков беше и кај нашите непријатели.

Погоре во кратки црти и сосема бетно го кажав неговото унапредување и воопшто развојот во воено-политички раководител. Реков како од командир на вод стана командант на дивизија. На неговите претпоставени штабови, на зони, бригади па и на главниот штаб на Македонија, лесно им беше да се одлучат за негово унапредување. Затоа што од борба во борба Овчарот беше се поуспешен, затоа што тој максимум резултати вадеше од тие борби, односно резултати над очекувањата. Како што кажав нив не им беше тешко да се определуваат за негови се поголеми должности. Меѓутоа, тоа овде не ми е цел, туку ми е намера, ако можам да објаснам, како Овчарот го постигнуваше својот триумф односно високите резултати. Во него беше тајната, тој имаше некакво свое правило, секогаш сам да види, да се убеди и после да тргне на извршување на задачата. Овчарот што ќе ја добиеше задачата, само на неа мислеше и тогаш беше дури кутлив, немаше време за муабет и нив ги избедаваше. Тој на секоја задача и го бараше центарот на збиднувањето, што сега би рекле: главната алка во синџирот или слабата страна на непријателскиот објект или положај и кога ќе ја најдеше, тој веднаш и смело ќе тргне на извршување. Еве еден типичен пример од борбите на Црноок, за времето на Мајската офанзива: кога доби задача од Штабот на Третата ударна бригада да изврши пробив на блокадата и му беше посочено местото каде да се изврши тој пробив, а тоа за среќа беше близу нашиот положај. Овчарот, од кога донесе Баталјонот до положајот од каде требаше да се тргне во јуриш, сетов ова го направи без да биде откриен од непријателот. И тогаш тој сам почна да мисли и дејствува. Теренот што требаше во јуриш да се помине, беше еден многу опасен и чист, што ние го викавме "брисан простор". Овој простор го контролираа бугарски укупани сили на кои не им го знаевме бројот. На Бугарите беа укупани на едно повисоко ридче и многу убаво го контролираа

целиот овој терен. Помеѓу овие две ритчиња имаше една вдлабнатина која не знаевме дали е пошумена и каква и колкава е шумата. Тогаш Овчарот ни ја објасни задачата, при што рече дека целата ствар на оваа борба е до тоа дали има шума во вдлабнатината, па макар била таа и млада шума. Затоа јас ќе го претчам брисаниот простор и ако видам дека има шума и оценам дека шумата е доволна, тогаш ќе ви свирнам со свирката три пати и вие со оган од сето оружје ќе тргнете во јуриш. И за наша среќа вдлабнатината имаше шума, не голема, но доволна да не скрие. Штом Овчарот ја виде шумата, дури не беше влезен во неа даде знак од свирката и ние со силен оган и јуриш го поминавме најтешкиот дел во оваа борба, без ни една жртва. И кога се качивме на ридот, на положайте на бугарите, веќе тие во панично бекство бегаа пред нас. Пробојот беше успешно завршен. Во оваа акција на Овчарот, тој можеше да пушти и други борци, наместо што отиде тој лично на увид. Неговиот заменик или некој од четните командири. Но за него беше правило само да види да се увери и сл. и вистина, со ваква пракса тој имаше голем успех.

Еве уште еден пример: пак во оваа иста борба. Од кога ги разбивме Бугарите и ги завзедовме нивните положаи, а тие избегаа во панично бекство, како обично, седнавме со Овчарот и запаливме цигари, а веќе нашите снаги помнаа да се повлекуваат. Тогаш од пред нас почна да пука на овие наши единици еден тежок митралез. Прва на удар беше единицата на Нафи Сулејмани. Ова пукање го примора Нафи да се врати на првобитниот полежај, каде беше безбеден назад. Се гледаме со Овчарот и без зборови се чудиме, што е сега ова? На Овчарот веднаш му текна и рече: па ние митралеското гнездо со тешкиот митралез не го уништивме" и рече, ајде со мене! Ние со нас не се вративме назад и према пукањето негово го одредивме местото од каде се пука. Кога дојдовме до ова гнездо Овчарот ми ја побара дефанзивната бомба, оти тој ги имаше потрошено и од кога ми ја зеде, ми рече да седам тука, а тој продолжи од каде многу убаво го гледаше митралеското гнездо и ја активира бомбата, фрлајќи ја токму во ова гнездо. Од оваа бомба не остана ни еден жив нити цел бугарски војник, туку само искинати делови. Кога дојдовме кај гнездото, од тоа што видовме таму ние го расветливме случајот како тоа гнездо остана не гибнато од налетот на нашите борци. И во овој случај можеше Овчарот да ангажира некоја десетина или чета за да ја сврши оваа работа, но Овчарот не би бил Овчар ако сам не го извршеше тоа.

Уште еден случај ќе наведам пак во врска со принципите на Овчарот. Во борбата на Страцин, од кога се доближивме до бугарските положаи, а тоа беше уште во мракот-ноќе, ме зеде мене и ме однесе на едно место од каде требаше јас да дејствувам. Ова го направи затоа што јас имав пушка "ТРОМБОЛКА". Вакви две пушки заробивме од Бугарите, а тие пак ова оружје имаа за тајно оружје и го носеа офицери или подофицери. Овие "ТРОМБОЛКИ"

беа една врста слични на мал минофрлач. Кога ги заробивме овие пушки, ни дадоа една мене и една на другарот Митре Ангелевски-Саве. Ова оружје беа ше добро, затоа што ноќе каде ќе падне бомбата, таа во пречник од 4-5 метра околу го осветлува теренот. Вистина беше просто оружје, ама беше и многу ефикасно. Оваа пушка беше "ГЕРМАНСКИ КОНИЧКИ КАРАВИН", а вакви пушки имавме ние многу. На оваа пушка и се монтираше и тоа многу лесно, специјално "инка" која беше метална и имаше жлебови за да се уврста. Кај мерникот на пушката во оваа инка се клаваше бомбата и таа се активираше со пукање од пушка, исто како што се пука и кај другите пушки, само што овде место чаури со метален куршум, таа имаше чаури со дрвени меткови, а чаурите беа исти. Имаше од десната страна мерник, мал апарат што се клаваше близу орезот односно до "сандак" на пушката. Овој апарат работеше на принцип "ВАСЕРВАГА" или "ЛИБЕЛА". Но ноќе во мрак, тој апарат не го користевме оти не можевме да го гледаме што тој покажува. Меѓутоа, ние веќе имавме искуство во ракување со овие пушки, па дури и деќе, кога ги употребувавме, ние не се користевме со него. Кога ми го кажа местото каде да се плставам, Овчарот ми рече дека ова борба треба да ја добијат овие пушки-"ТРОМБОЛКИ". Овчарот од ова место даде знак за напад и од овде посматраше каде паѓаа бомбите и ги осветлуваа положаите на Бугарите, и кога мислеше дека треба да се јуриша, тој тоа нареди и ние се најдовме во окопите и во укрепените бугарски положаи. Како и обично, Бугарите се оставија и се дадоа во панично бегство. Овој случај зборува колку, дури во детали, тој одеше да ме наместа на положај, а тоа го направи и со Митре на другата страна од положајот. Вакви примери има многу, каде сам учествува дури и во рушење на заседи, бункери и сл. Во февруарскиот поход, кога се одеше за Кумановски терен, немаше заседа или бункер што требаше да се уништи, а Овчарот да не учествува. Можда и тајната на неговиот успех беше токму во ова негово, како јас го нареков "правило".

Некои борци кои го познаваа Овчарот, после ослободувањето дури му поставија прашања на Командантот на Главниот штаб на другарот Апостолски-дали беше умно и корисно да се пушта еден командант на рушење на заседи, бункери и да извидува лично тој положаи и сл. Со големо интересовање другарите Перо Љутовски и Борис Ставревски го очекуваа одговорот, но за жал таков одговор не добија.

Овчарот имаше една многу добра особина што не се занесуваше со успехот, не се опијануваше од него. Беше многу критичен и само критичен и после секоја борба мирно ги анализираше работите за победата на таа борба. Знаеше која борба каква беше и на состаноците ќе укажуваше на факторите за успехот и победата во борбата. Тој секој пат велеше и нагласуваше дека нема лесна борба, што значи не го подценуваше непријателот. Ми остана во сеќавање неговата оценка за борбата на "Црноок" и нашиот успешен пробој. Тој овој наш пробој го свати и го оцени како борба, каких

"најтешка што досега ја имал водено". Го спомна случајот со митралезкото гнездо кое покасно го уништи и тој сам. Тука тој чувствува дека има грижа на совеста и мене лично ми рече за последиците од овој митралезко гнездо. Тој рече, ако ние си замине, рачунајќи дека на овој сектор се разбивме и нема повеќе бугарски војници, а на овој терен треба да се повлечат нашите единици, а гнездото цело нетакнато"? Овде не послужи среќа, зашто Бугарите сами се јавија од гнездото и со мало дејствување го вратија Нафи назад, во првобитните положаи, но за среќа без последици. А што ќе беше кога ќе се повлекуваа низ овој терен нашите покрупни по број единици. Овој тежок митралез ќе направеше касапници од нашите борци и прашање беше дали ќе успее да се извнечат од опсадата. Друго ќе беше што нас ќе не обвинеа дека ние се извлековме од опсада, а нив ги оставивме на цедило, на нишан на непријателот. И заради тоа оваа тешка борба му остана во сеќавање како на тешка борба која успешно ја реши односно даде голем допринос за пробојот и победата.

Како што наведов Овчарот и кога ќе ја примаше задачата и кога успешно ќе ја извршеше, стално и многу мислеше. Пред да влезе во извршувањето на поставената задача, тој, како што погоре реков, ја бараше "Главната" алка во синцирот или слабите страни на непријателот и после успешно извршена задача тој си го проверуваше тоа што пред борбата го замислуваше односно сам себе се проверуваше—дали неговата оценка беше правилна и в тоа многу успеваше. Кога на состаноците ќе ни зборуваше за тактиката и стратегијата ние со големо внимание го слушавме, а како бевме и ние сите учесници во тие борби, ние секогаш ќе му дадевме за право што направи вакви или онакви потези, кои потези нас тогаш можеби не ни беа јасни.

Треба овде да речам дека Овчарот беше феномен, една чудна појава. Тој немаше читано некоја воена литература или да имаше завршено некои војни курсеви или школи. Тој беше природно надарен, или како што повеќе луѓе нми го оценуваа "роден за командант". Неговиот допир со пушка воопшто со оружје доаѓа за првпат кога беше војник во бугарската окупационска војска и тоа траеше околу 6 месеци во 1941 до април месец 1942 год. кога иди на одсуство и отаму оди во илегалство, а покасно е еден од основачите на Одредот "Даме Груев" (на 6 јули 1942 год.).

Во август 1944 год. се разделивме зошто Овчарот отиде за командант на Втора бригада, а јас бев и се борев под други команди. Вистината не многу, но доволно да ја согледам големата разлика од командирањето на Овчарот и на новата команда. Споредбените фактори за оваа голема разлика се секако успесите во борбите, сега под друга команда и тоа со Овчарот или дадените жртви со Овчарот и сега. Јас секако не очекував да најдам ист командант како Овчарот, оти секако мора да има разлика, но разликите беа големи. Еве еден очигледен пример: колку жртви даде Овчарот за сите борби



што ги водеше со одредот "Даме Груев" како негов командант, со неговиот баталјон "Мирче Ацев". баталјонот што беше во состав на првата Македонско-косовска бригада, Баталјонот "Стив Наумов" и сите борби што се водеа на Кумановски, Врањански и Црнотравски терен. Сега, под новата команда се дадоа само во една борба и тоа не многу значајна доста жртви а и покрај дадените жртви претрпевме пораз, а со Овчарот не знаевме што е тоа пораз. Овој пораз секако дојде и од тоа што новата команда се опи од успеси, се занесе и го подцени непријателот што кај Овчарот таква работа не можеше да се замисли. Јас со оваа моја оценка, и не само моја, не мислам да и одземам од вредноста и способноста на новата команда и да и ја дадам на Овчарот, ами без грижа на совеста реално ја оценувам состојбата и критички и самокритички се осврнувам на моменти или за борби во кои сум на положа комесар на баталјонот. Значи не се исклучувам од одговорноста. Овде станува најмногу збор и мисла за борбата на Кајмакчалан во август 1944 год. со што туку формирана Седмата бригада. Секако, овие значајни борби по мое мислење ќе подпаднат во надлежност на војни историски институти, кои сигурно многу постручно ќе ги анализираат и ќе дадат званична оценка за тоа. Јас, овде, како што наведов, го изнесувам само моето лично сеќавање и мислење.

Со ова мое сеќавање не мислам дека допринесот многу за да се расветли ликот на легендарниот Командант Овчарот. Ова според мене е повеќе од скромна оценка.

За да се осветли правиот лик на Овчарот и неговиот допринос во развојот и победата на Народно ослободителната борба, ќе имаат работа во прв ред, војноисториските институти. Овие стручни институции треба да дадат одговор за стратегијата и тактиката на Овчарот што ја применуваше во борбите многу по стручно и од воени аспект. Мора овде да се каже дека што беше феноменот што со помал број борци, иако тие борци беа со помадо наоружување од непријателот, кој располагаше со тенкови, авијација и друга војна опрема, непријателот многу пати беше поразен, ако не и уништен. Заедно со останалите единици, српски, косовски, бугарски одреди, разбивани беа дури и непријателски офанзивни како што беше Мајката офанзива во 1944 година во која учествуваше и злогласниот генерал Маринов.

За да се осветли правиот лик на Овчарот секако ќе имаат работа социолозите и психолозите или слични научни институции кои од научен аспект ќе го осветлат овој значаен лик. Осведочено е дека тој со својата борба и допринос во НОВ даде толку многу што стана вистинска легенда. Со таквиот допринос Овчарот трајно си стори простор за да влезе во борбата и историјата на македонскиот народ како еден од светлите ликови.

Сеќавањата ги дава

ВАНГЕЛ ИЛИЕВСКИ

Учесник во НОВ и носител на Партизанска споменица 1941 - Битола